

Teoriark animasjon nr. 4: Hva gjør vi med overskuddet?ⁱ

I nystartede samvirkeforetak består egenkapitalen av de midlene som medlemmene har *skutt inn* i selskapet, dvs. deres andelsinnskudd. Det er i midlertidig vanlig i landbrukssamvirker at en betydelig del av de løpende overskudd fra driften beholdes i selskapet som *opptjent*, kollektiv egenkapital. Solid egenkapital reduserer risikoen for finansielle problemer og gjør det mulig å investere langsiktig. Medlemmer som trekker seg ut av samvirket får ikke utbetalt deler av denne kollektivt eide kapitalen.

Samvirkeoven setter rammer for hvordan eventuelle løpende overskudd og akkumulert kapital kan disponeres (§§ 26-30). I tillegg til avsetninger som gjøres for å styrke den kollektivt eide egenkapitalen, kan foretaket *vedtektsfeste* at det skal ha mulighet til å benytte overskudd til:

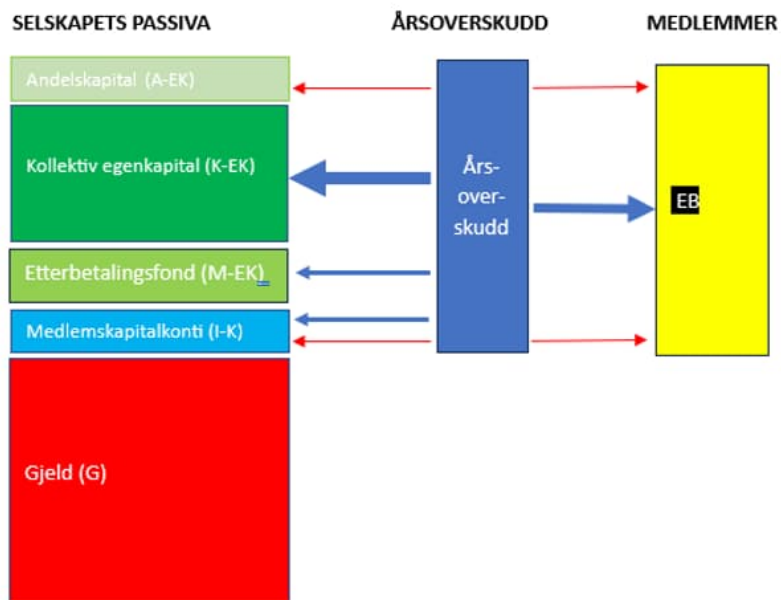
- etterbetaling til medlemmene basert på deres økonomiske samhandling med foretaket i regnskapsåret.
- avsetninger til etterbetalingsfond.
- avsetninger til (individualiserte) medlemskapitalkonti.
- renter på andelsinnskudd og medlemskapitalkonti, utbetalt eller kreditert medlemmenes konti (høyeste rente er 3 prosentenheter over renta på 5-årige statsobligasjoner).

Det er samvirkeforetakets *årsmøte* som vedtar hvordan et eventuelt overskudd skal disponeres (§26). Årsmøtet kan imidlertid *ikke* vedta at foretaket skal avsette lavere beløp til kollektivt eid kapital enn det styret foreslår eller godtar. Årsmøtet kan imidlertid fritt omprioritere midler mellom de øvrige disposisjonsalternativene. Midler som styret foreslår avsatt på etterbetalingsfond, kan årsmøtet vedta at disponeres til etterbetaling eller medlemskapitalkonti, og omvendt. Årsmøtet kan også vedta at midler som tidligere er avsatt på etterbetalingsfond, utbetales til medlemmene eller overføres til medlemmenes medlemskapitalkonti basert på deres samhandling med foretaket. Årsmøtet kan imidlertid også vedta å overføre midler fra etterbetalingsfondet til den kollektivt eide kapitalen.

Dersom foretaket velger å avsette midler på andre fond enn etterbetalingsfond og medlemskapitalkonti, er disse å regne som en del av den kollektive kapitalen. Et samvirkeforetak har ikke anledning til å overføre midler fra etterbetalingsfond og den kollektive kapitalen til andelskapitalen. (Samvirkeoven setter forbud mot såkalt fondsemisjon, dvs. overføring av midler fra opptjent til innskutt kapital). Midlene på medlemskapitalkonti eies i prinsippet av medlemmene. Det er imidlertid opp til fremtidige årsmøter å bestemme om det skal foretas utbetalinger fra disse kontoene til medlemmene, dersom vedtektene åpner for at slike utbetalinger kan foretas under løpende drift.

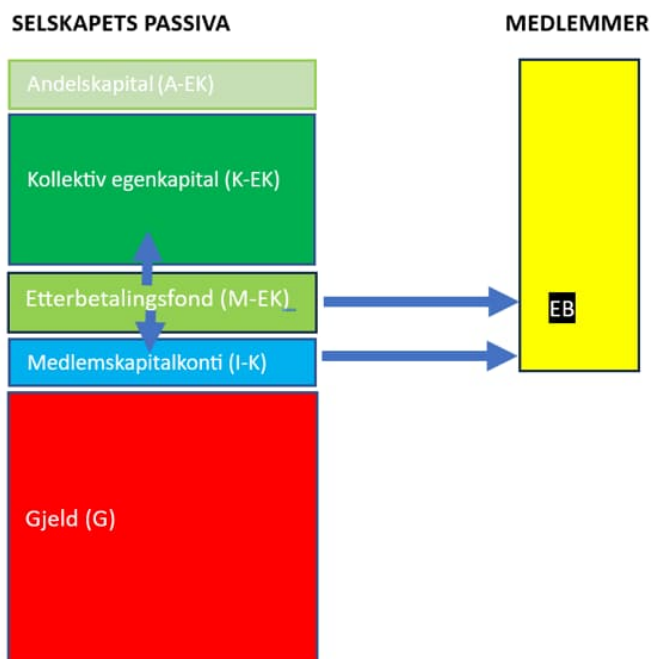
I mange landbrukssamvirker består egenkapitalen hovedsakelig av midler avsatt som kollektiv kapital. Midler avsatt på etterbetalingsfond regnes også som en del av egenkapitalen. Midler avsatt på medlemskapitalkonti er i prinsippet individualisert kapital, og hvorvidt disse regnskapsmessig kan regnes som en del av egenkapitalen eller om de må klassifiseres som lån fra medlemmene til foretaket (fremmedkapital) avhenger av hvordan vedtektene er utformet.

Figur 1 viser en summarisk oversikt over ulike disposisjonsalternativer av eventuelle overskudd:

Figur 1. Alternative disposisjonsalternativer for årsoverskuddet

Figur 2 viser hvilke muligheter foretaket har til å omdisponere tidligere avsatt, opptjent kapital.

Figur 2: Årsmøtets anledning til å omdisponere akkumulert, tilbakeholdt kapital

HUSK:

God egenkapital gir muligheter for investeringer i utviklingen av nye produkter eller markeder. Solid egenkapital gir robusthet mot økonomiske svingninger.

ⁱ Animasjonen er laget av Lars Tothammer (lars@tothammer.com) basert på manus utarbeidet av Sigurd Rysstad og Nils Sanne ved Senter for samvirkeforskning, NMBU